

Т.П. Находкина

Абам алгынă

«Центральнай» кинотеатр тохтобулагар, уулуссаба, үлэ чаања бутэн, дьон элбээбит. «Боотур» мабаанынга кирии-таксын бөөж, оттон кинотеатрга чуумпу, дьон аны урукку курдук киинэбээ мээнэ сылдьыбат. Учүгэй киинэлэргэ устудьоннаар эрэ сылдъаллар. Хайын үйэ харанаран эрэр куорат уулуссатынан долгууийн аањар араас мааркалаах омук массыналарын көрө-көрө, кыныя санын турдум. Ким эрэ иккилии-устүү чаањынай массыналаах, ким эрэ үйэтин тухары сињин көннөрбөккө үлэлиир да, сатын хаамар. Сотору-сотору төлөбүрдээх оптуобустар элээрдэн аањаллар. Бэйэм чаањым чаањынай оптуобуска сочко олоро сатаабапын, олус ыксаатахпына эрэ дэннэтэн туњанабын.

Ол туран биир саха ојонньоро итирик тирии туарын көрөн кэлэйэ санаатым. Сэтгэ уонун лаппа ааспыйт көрүнгнээх. Иинин өнөйүөр диэри өйдөммөт сордооюй? Кийи кыбыстындах, уулуссаба итирик хаамсааччылар үксэ сахалар. Эдэрдэр ињеллэр диибит да, бэл, ытык кырдааџастарыт кытта ињеллэр. Ити ојонньор баџайы инниэн-кэнниэн кыайан барбат буолуор диэри ињэн, кэбилэнэн ахан туар. Тангаңа-саба эмиэ да үчүгэй көрүнгнээх, эмэхсхинэ эрэйдээх кини дьолугар тыыннаах буолан көрөн-истэн эрдэбээ. Абааны ојонньоруттан харахпын дъалты тутан аањар оптуобустары одуулањабын. Кэлин диэкинэн маршрутнай оптуобустардырылара нањаа сэдэхсийдэ, чаањынайдарга сэлээннииллэр быннылаах. Чаањынай оптуобустарга этгээрэ дуо, кинилэр хармааннара ханыыр буоллаа. Мин 15 №-дээх оптуобуу күүтэбин. Уонча мунүүтэнэн кэлбэтэбинэ, халынг харчылаах оптуобуунан барыллыа диэн быннаарынан били итирик ојонньорум туар сирин диэки хайыстын. Сордоою... охтон хаалбытын, хата, саха уолаттара икки акыналыттан ылан ыскамыайкаа илдъэн олортулар. Ојонньор тугу эрэ этэн көрбүтүн истэ да барбатылар, сапсыян кэбистиллэр. Итиччэ кырдыяаххар диэри арыгылыны-арыгылыны уулуссаба тэлбингири буоллаххына, ёссе сотору кырбанын турдаа. Билигин дьоннор туюхха барытгагар ээл-дээл сыньяаннааџаллар, уулуссаба киини кырбын туралларын да көрдөхтөрүнэ, көрбөтөх курдук туттан аањаллар. Туюх эмэ быннылаан тахсыбыт сириттэн, туюу буолумаары, буут быстарынан куоталлар. Мин саныахпар, ити кырдааџас бу түүн тонгон өлүүү. Сэтинни ый саната да буоллар, бытарытан тымнынай эрэр, чараас танастаах итирик дьонгно баџас көрөн турбат тымнын буолбут быннылаах.

Ол кэмнэ 1 №-дээх оптуобус толору кишилээх багдаанын кэлбитигэр дьон үөмэхтэңэ, анныалана түстүллэр. Кыра ојолоохтор, үтүрүүгэ-хабырыныыга түбээнимээри, эрдэттэн туораан биэрдиллэр. Эмискэ, ким эрэ имнэммитин курдук, харааым ојонньорго хатанна, миигин илиитинэн ынтырар курдук хамсанар. «Бай, бу үлгэр элбэх кишилтэн ала-чу тоёо миэхэ бэйирдэбэй?» - диэн испэр дьишибэргийн санаатым. Төнө да итиригин абааны көрдөрбүн, кырдааџын ињин аына санаан чугааатым.

- Туюх... баа... баарый? – кытаанах собустук чин-чанык сангарын курдук туттан ињэн, бэл, тардышалатан ыллым. Мин иннибэр итирик киини буолбатах, ыараахан ыарыыга ыалдыбыт киини олорор эбит. Улахан кутурбэн, хомолто, санаарђабыл толбоно түспүт харахтарга кэтиллэн, сиилии турбуллуттан кыбыстан, бэл, кэннибинэн чугуруннаан ыллым. Ојонньор эрэйдээх, хайдах эрэ сэргэхтик тутта сатын-саты, бөлүөстүгэс куолаанын ыйытта:

- Тукаам, ити биирдээх оптуобус хайын үйэбээ баран эрэр дуу? Хайдах эмэ гынан түөртээх дуу, биирдээх дуу оптуобуска угандын көмөлөс эрэ, бањалыста, - диэт, киин аынындах, субу охтон түнүөх курдук, туары титирэстээтэ. Мин, төнө да дьишибэр

ыксаатарбын, «сөп-сөп» диэбиппин бэйэм да өйдөөбөккө хааллым. Өйөөн төттөрү ыскамыайкаа олортум.

- Ити... – кырдьааым сонум сиэбигтэн тарта, - торуоскалаах эти, онтукабын төлө

тутан кэбистим. Мүччү туппатааым буоллар, син сордонон дьон көмөтүнэн, бабар, оптуобуска кириэм этэ. Торуоскам ол сыйтар, ылан биэрэрин буоллар... абырыаң этэ.

Мин сангата суюх оюонньору бастаан көрбүт сирбигтэн тэйиччи сыйтар торуосканы ылан биэрдим.

- Кырдьааас, бачча кыаммат эрээри, тоёо уулуссаа тахсааын?
- Ээ, тукаам, кынажаттан. Залокка олоробун, эмээхсиним көрөр-истэр этэ. Кини ыалдан хаалан, бу аата эмп көрдүү сылдьар дъүүнүм.
- Оттон «Лена» кинотеатр таыгагар аптека баар буолбатах дуо?
- Баар да, онно мин көрдүүр эмим суюх. Орджоникидзе болуоссатыгар баар аптекаа эминг баар диэбигтэригэр кэлбитим. Хата, кырдык, баар эбит, - сирээ ис-иыниттэн сырдаан кэллэ. Бу айылаах буола сылдьан, бэйэтигэр эрэмнилээбин, бөжөүн, санаата үчүгэйин сөбө санын турдум.

Ол икки ардыгар күүттэриилээх оптуобууум күлтэйэн кэлбитин көрбөтөх курдук тутуннум. Оюонньорбун эрдэттэн, оптуобууа иньэр буоллааына, тууоран бэлэмнээрибин Орджоникидзе болуоссатын диэки көрөүн.

- Тоёо чаанынай оптуобууунан сылдыыбаккын?
- Ээ, тукаам, харчытын харыныйан сылдыыбат диэтэбин дуу, кыайан киирбэппин, бу атааым эбийтин көнтөс ээ.

Мин, уунан саба ыстарбыт курдук, дыагдьаччы тутуннум. Тоёо эрэ сүрээбим ыарылаахтык нүөлүйтэлээн ылла. Оо, хара сордоох, мааынгыттан тугу да хоноруубар хоннорбокко турдаахтыбын ээ. Баралыстаабыт эрэйдээх эбит буолбат дуо? Абам курдук ыалдыбыт уюн сордоохко кынаммакка турбут эбиппин. Абам эрэйдээх... Эмиэ маннык ыарахан ыарыыга ыалдан уон сылы бына сордоммута, баралыстаан уна көнтөс атааын соён хаамара. Абам сайын оттуу сылдьан баралыстаан охтуобуттан уюннук эмтэммитэ. Дыиэтин инигэр тура да сыйыттар, анаар өттө, илийтэ-атаа кыайан хамсаппат, ырбаахытын да тимэбин кыайан тимэхтэммэт этэ. Быаттан тардыын олорор буолаат да, илиитин-атааын хамсатан сэрээккэлээн дыарыктаммыта, дыаныардаах эрчиллии, эмтэни кэнниттэн илийтэ хамсыыр, ырбаахытын тимэхтэнэр, бэйэтин көрүнэр буолбута, суунарыгар анаар илийтэ түналаабат эбит буоллааына, кэлин икки лиитинэн суунар буолбута. Атааын хамсатар буолаат, элбэхтэ эрчиллэн, дэриэбинэтин инигэр торуоскалаах сылдьар буолбута. Кэлин, бэл, күүнэн кэриэтэ уолаттарын кытта күүн, саас қуобахха, куска сылдыбыта. Абам эрэйдээх ыалдан да баран ыарыыны ыарыы диэбэккэ, бэйэтин санаатын күүнэн, олохxo дылуууутунан доруобуйатын тупсаар түнугар дыаныардаахтык охсууан, уон сыл устата ыарыыны кытта турууласпыта. Икки сыллаабыта дыиэтин инигэр хаама сылдьан охтон түспүтэ да, оболоругар саатар биир чаас бүөбэйдэппэккэ, биир тыла суюх тута барбыт хомолтото билингнэ диэри сүрэхпэр ыар таас буолан сөнгө сылдьар. Бу оюонньор эрэйдээх төө да анаар өттө суюх буоллар, кытаанаах санаалаах буолан, атааар тура сылдьара, эбийтин дьонун, эмээхсинин түнугар кынанан мунгнанара ажабын санатта.

- Кырдьааас, обото суюххут дуу?
- Биир кыыстаахпигт омук анализан хоту, Абый улуууугар, кэргэн тахсан олорор. Тэлэгирээмэ охсубуппут, бу күннэргэ кэлэрин күүтэбит. Оюом эрэйдээх бу дьяабыланан олорорбутун көрөн төө эрэ хомойор...Дынгинэн, эмээхсиним өлүөр эрдэбинэ, бэйэбитин дыаанан олорбуппут. Кыыспыт сыл ахсын антах ынырар да, хоту барыахпытын

баџарбаппыт. Эбийтин сојотох бэйэтэ сэйттэ сиэни бэлэхтээн, дьиэбитин сиэннэрбитигэр хаалларыахпытын баџарабыт, һэ-һэ... - күлэн сирэйэ ис-ињиттэн сырдаан кэллэ. – Үөрэнэн дьон буолуу этилэр, эңиил улахан сиэммит оскуоланы бүтэриехтээх, үөрэбэр үчүгэй. Онно тииийээри хачыгырањабыт.

Мин оптуобус кэлэр сирин диэкиттэн харахын араарбакка туран чаныбын көрөбүн. Хайыы үйэбэ алта анаар буолбут. Ыраахтан 1 №-дээх оптуобуу көрөн, оюонньорбун өйүү тутан тохтуур сиргэ чугањатабын. Оптуобустан элбэх киын түстэ, киирээччилэр, үгэс быныытынан, үөмэхтэньэ, анныяалаа түстүбүт. Мин кырдъа巴斯ын иннибэр уктан дьонгно ыга астарымаары тух баарбынан аннына сатаатым, хата киым торуоскатыгар өйөнөн син балачча харбыалаан сордонор. Биир эдэрчи саха дъахтара оннуттан ойон турбутугар онно олортум.

- Тохтолулга антах кылайан түүүн дуо? – диэбиппэр кырдъањым сып-сылаастык имэрийэ көрдө.

- Оյом маладыас, абыраатын, дьиэм тохтолултан чугас. Антах түнэрбэр күттаммаппын, биир эмэ эн курдук үтүө санаалаах көстөр ини. Эн түс, кырдъањы-кыамматы инникитин да өйүүр буол. Эдэртэн эйэтин, кырдъаbastan сүбэтин ылан, дьон-сэргэ махталын ыла олор, - диэт, ундох-иниэх илиитинэн сып-сылаастык илиибин сэрэнэн ыксары тутар.

Оптуобус хонноору гынан истэбинэ, нэйиилэ кыбылла-кыбылла, бэл, хас да киын үөбүстэ, ыстанан түстүм. Абабын санатар кырдъаbas кишихэ, кыра да буоллар, өнө онгорбуулпуттан, көмөлөспүпүттэн хайдах эрэ бэйэм бэйэбэр махтана, ажам кэлэн албаан барбытын курдук санаатым.